

HELDEWIJS BETRAPT EEN JONGEN
 PAROCHIAAN OP DEUGNIETERIJ.
 HIJ SCHEIDT EEN VECHTENDE FAMILIE.
 HIJ KUISCHT DE PASTORIE VAN MOERBEKE,
 VERPOOST EEN WIJL TE DAMME EN BEGEEFT
 ZICH NAAR DEN BISSCHOP TE BRUGGE.

Op de weekdagen hadden de Lapscheursche boeren geen tijd om de herberg te bezoeken ; dan moest er naarstig gewerkt worden. Maar 's Zondags haalden ze de schade in.

De pastoor gunde zijn kudde wel eenige uurtjes vermaak. Als alles maar in eer en deugd geschiedde. Doch daar het gedrag van veel dorpelingen te wenschen overliet, zooals we reeds hoorden, besloot Heldewijs aan zijn volgelingen zelf te toonen, wat oprecht genoeg is. De geestelijke verscheen 's Zondags in de herbergen, legde een kaartje of speelde met den bol, vertelde een grapje of gaf een kwinkslag ten beste. En, waar hij zat, heerschte vrede.

Eenige maanden gingen aldus voorbij, zonder dat Lapscheure door vechtpartijen verontrust werd.

Maar eenige naburige edellieden ergerden zich over Heldewijs' gedrag.

— Welhoe, riepen ze uit, een priester, die een getrouw

herbergbezoeker is ! Een priester, die zijn heilig ambt ontwijdt op de bollebaan en aan de kaarttafels, die met boeren en werklieden zit te drinken, te lachen en te snappen, als was hij een van hun gelijken ! Een priester, die 's Zondags-avonds het gebed voor zijn kudde veronachtzaamt !

En die mannen trokken recht naar Brugge, om Heldewijs bij den bisschop aan te klagen.

De pastoor van Lapscheure was misnoegd.

— Klara, zei hij tot zijn meid, nu moet ik naar den bisschop.

— Naar Monseigneur ! riep de dienstmaagd, haar handen ineenslaande. Wel, dat is een eer voor u ! De bisschop zal u aan zijn tafel nooden. Jammer, dat ge geen nieuwe soutane gekocht hebt, toen ge den laatsten keer uw geld ontvingt !

— Ik mocht niet, Klara. De weduw Vlierings zat in grooten nood met haar zeven kindertjes. Ik moest haar helpen. Ge weet dat zoo goed als ik. En als de bisschop mij niet in mijn versleten gewaad wil ontvangen, dat hij mij dan maar doorzende. Trouwens, hij zal mij niet aan zijn tafel noodigen. Verre vandaar. Hij heeft een appeltje met mij te schillen.

— Maar mijnheer de pastoor toch !

— Zeker, Klara. Ik weet wel, waar de schoen wringt. Er zijn eenige jonge edellieden in den omtrek, mannetjes van hun eerste broek, maar die meenen veel wijzer te zijn dan oude menschen. Ze hebben in dikke boeken gestudeerd en veel gereisd. Doch nooit verkeerden ze onder het volk, dat ze maar als werkvee beschouwen. Die heertjes met al hun wijsheid, ergeren zich, dat ik in de herbergen kom en hebben daarover bij den bisschop geklaagd. Menschen van stand mogen zich niet vernederen. Nu moet ik verantwoording gaan doen.

— Maar Monseigneur zal u gelijk geven.

— Ik hoop het ! De bisschop woont echter midden in

Brugge. Hij kent onze gemeente niet en weet niets van boerenkrakeel, van messentrekkerij ! Hij denkt wellicht dat de menschen brave schaapjes zijn, die hun herder gedwee volgen, alleen op de stem. Doch laat ik maar naar Brugge gaan ! Misschien trek ik me goed uit den slag.

Heldewijs borstelde zijn gewaad af, zette den steek op, nam zijn wandelstok, groette zijn meid en verliet de pastorie.

Even buiten 't dorp bemerkte hij een knaap in den appelboom van boer Rijkaert.

— Hei, Toontje, kom eens hier ! riep de geestelijke.

De geroepene liet zich snel uit den boom vallen en wilde wegvlugten. Maar de pastoor had hem al bij 't rechteroor vast en zei gestreng :

— Ah, gij kleine dief ! Appels stelen ! Ge kent de tien geboden niet, hé ? Kom, ik zal u naar de school brengen, stratenschrik.

Toontje trok een droevig gezicht, maar 't hielp niet. Mee moest hij.

De schoolmeester zag verwonderd op, toen hij den geestelijke ontwaarde.

Al de scholieren stonden op en dreunden op zangerigen toon :

— Dag, mijnheer de pastoor !

— Dag, mannetjes, groette de priester terug. Ah, ge leert braaf en doet beter dan deze deugniet, dien ik in een appelaar betrapt heb. Meester, ik breng hem bij u terug.

— Ha, gij nagel van mijn doodkist, is dat de vrucht van mijn wijze lessen, mijn ernstige vermaningen ? Maar wat ge niet leeren wilt langs den weg van uw lange ezelsooren, zal ik er in ranselen met mijn stok.

Heldewijs fluisterde den meester in 't oor :

— Kastijd hem niet te erg ! Hoe zal de jongen zich wel gedragen, als zijn ouders hem zulke slechte voorbeelden geven ? Nu, tot weerziens, ik moet naar Brugge.

En luidop sprak de priester :

— Vriendjes, braaf leeren en gij, Toontje, beter u, jongen. Ge moet een engeltje zijn, in plaats van een duiveltje.

— Dag, mijnheer de pastoor ! klonk het weer op denzelfden zangerigen toon, als waarmee de jongens hun catechismus opdreunden.

De priester vervolgde zijn reis.

— Eerste stoornis, mompelde hij. De jonge heertjes, die nog maar kortelings hun neus in de wereld steken en reeds droomen van een voornamen post in het landsbestuur, zouden mij de les willen spellen. Moest ik als statig priester, die zich op een afstand houdt van zijn parochianen, mijn kudde weiden, Lapscheure werd een moordenaarshol.

Zoo mijmerend, stapte Heldewijs op den weg naar Moerkerke. Een boogscheut buiten 't dorp vernam hij een luid angstgeschreeuw.

— Dat is bij de Rommelaere's, mompelde de pastoor, de baan verlatend en zich naar een klein huisje in 't veld begevend.

Hij stak de deur open en bleef een oogenblik verstoord staan.

Een man en een vrouw waren aan 't vechten ; de dochter wilde hen scheiden. Een kleine jongen zat in een hoek te schreien.

— Gij vrouwenbeul ! voer Heldewijs uit. Valt ge niet dood van schaamte ?

De man liet zijn slachtoffer los, de vrouw stond weenend op en het tweetal begon elkander te beschuldigen.

— Zwijgt maar. Zwijgt ! riep de pastoor, ge zijt allen onschuldig, ik ken dat : Trees lag tot negen uur in bed, Theofiel kreeg geen eten en begon Trees te slaan ; Rika kwam er tusschen. O, ik ken mijn schapen zoo goed ! Is het dan zoo moeilijk om eendrachtig te leven ? Ik heb nu geen tijd om lang te babbelen, maar Zondag zal ik u in mijn sermoen gedenken.

Bedroefd verliet Heldewijs de kleine woning.

— Als 't zoo gaat, ben ik van avond nog niet te Brugge,

zei hij bij zichzelf. Eigenlijk kan ik geen dag van mijn parochie weg. O die edele mannetjes van de eerste broek, die betweters en wijsneuzen !

Te Moerkerke stond de straat vol volk.

— Wat is hier te doen ? vroeg de pastoor aan een dor-peling.

— Onze pastoor is een half uur geleden gestorven, klonk het antwoord.

— Welzoo, is mijn brave ambtgenoot naar den hemel ? hernam Heldewijs.

— Och, 't werd tijd, de arme stakker was als een kind. Om beurten moesten wij 's nachts gaan waken. Hij zal nu rijstap eten met zilveren lepels..., zei een boer.

— Houd op, gij brutale vlegel ! riep Heldewijs, zijn stok opheffend. Ge spreekt over uw helpers als over een paard ; als dit oud wordt en ge kunt er geen nut meer uit trekken, moet het weg. En als ge kondt, ge zoudt uw priesters, als deze oud en hulpbehoevend zijn, ook willen verjagen. De doode is uit veel lijden verlost, ge zegt de waarheid, maar weet ge welk lijden ? Te moeten leven onder volk als gij, die beter in een stal zoudt logeeren dan in een huis. Peins er eens op !

Verontwaardigd ging Heldewijs verder. Hij trad de pastorie binnen en las eenige gebeden bij het lijk van zijn vriend, na dit eerst met gewijd water besprenkeld te hebben.

Eenige vrouwen waren in de kamer.

— Mijnheer de pastoor, wilt ge een glas wijn drinken ? vroeg een van haar, haar gebed onderbrekend.

— En een krentenboterham eten ? noodigde een tweede.

— En daar staat de tabakspot van onzen pastoor. Hij zal hem nu niet meer nodig hebben, sprak een derde.

— 't Is hier gelijk een kermis ! zei Heldewijs, toornig wordend. Wijn, krentenbrood, alles op kosten van den braven man, die nog niet koud is. Allo, voort, naar buiten, gaat naar uw eigen huis, gij bende raven !

Lapscheure's pastoor dreef met zijn stok al de vrouwen uit de parochie. Alleen Mele, de meid, bleef achter.

— Ge moet de wijven buiten houden ! zei Heldewijs.

— Ik kan er niets aan doen, kloeg de dienstmaagd, wier oogen rood gekreten waren. Ze komen mij allen helpen, zoo zeggen ze. Ai, wat een nacht en wat een dag ! En mijn brave meester die daar nu dood ligt. Gestorven zonder tot kennis gekomen te zijn. Gisteravond viel hij in bezwijming en zoo is hij heengegaan. Wat een verdriet !

Heldewijs vertoefde een half uur in het sterfhuis en zich toen plotseling herinnerend, dat de bisschop hem wachtte, vervolgde hij zijn reis.

Nu ging hij Dammewaarts. Reeds zag hij in de verte den zwaren, vierkanten toren.

— 't Wordt warm, zei hij, ik moet te Damme even poozen bij den pastoor. De bisschop zal toch niet al te ongeduldig worden.

Zoo gezegd, zoo gedaan.

De pastoor van Damme was thuis en ontving den Lapscheurschen ambtgenoot gul en vriendelijk.

— Zoo, op reis ? vroeg hij.

— Ja, naar Brugge, naar den bisschop.

— Ei !

— Tegen mijn zin, hoor ! Er ligt daar een boontje te weken.

— 't Is toch niet waar zeker !

— Ja, we hebben tegenwoordig eenige jonge edellieden in den omtrek, die al even goed kunnen babbelen als de grootste kwetteraar van mijn parochie. En ik verzeker u, dat Wantje Wauwelaar een grooten mond heeft ! Bidden en babbelen, babbelen en bidden, en dan nog veel babbelen, zoo slijt ze haar leven. Maar eenige jonge kereltjes, pas uit moeders nest gevlogen, doen voor haar niet onder. Ze hebben mij aangeklaagd bij den bisschop.

— En waarvan ?

— Wel, ge kent mijn parochie, nietwaar ? Och, Damme

en Lapscheure, 't zijn broer en zuster. Beide parochies zijn als kleine kinderen, die men niet alleen mag laten. Hier zijn ze nog vroolijk in hun baldadigheid.

— Dat is zoo, 't is de geest van Tijl Uilenspiegel, die hier geboren werd en onder den toren begraven ligt (1).

— Maar t' onzent zijn ze kwaadaardig. Ik heb van alles geprobeerd. Op mijn preekstoel sta ik soms te preeken dat Lowietje Ram, die zeven dagen achtereen kan slapen, wakker schrikt en de ooren spitst. Onlangs was de arm van den heiligen Antonius gebroken. De koster beweerde, dat het beeld omvergefallen was door 't geweld van mijn stem. Ofschoon ik denk, dat het gebeurd is door den borstel van zijn vrouw, bewijst u zulks toch, dat ik nog al eens bulderen kan, om mijn schapen den goeden weg te wijzen. Al boter aan de galg, man ! Ze loopen liever in de schorren of in de distels, die hardhoorigen. Ik verzon iets anders. Ik noemde de grootste belhamels openlijk van mijn preekstoel. Voor sommigen hielp het, anderen lachten me echter vierkant uit. Het derde middel werkte beter.

— Zeg het mij, opdat ik het ook toepassen kan.

— 't Is gevaarlijk, maat !

— Gevaarlijk ?

— Wel ja, ik moet er voor naar Brugge.

— Vertel dan eens uit, ik word oprecht nieuwsgierig.

— Wel, ik ging zelf naar de herberg, klapte en lachte met de boeren en speelde een partijtje kaart en wee hem die het durfde wagen twist te zoeken ! Ik zette hem vierkant aan de deur. Ge ziet, ik ben nog al wel gespierd, en zonder te bluffen mag ik zeggen, dat er kracht in mijn vuist schuilt. Dat middel helpt. De parochianen hebben ontzag voor mij. Sedert eenige maanden is het rustig, ten-

(1) Langen tijd zag men Maerlants graf te Damme voor dat van Uilenspiegel aan. De lessenaar, waarvoor de dichter gebeiteld zat, hield men voor een spiegel. Een uil — teeken der wijsheid — werkte niet minder mede tot het misverstand. Die zerk is nu verdwenen. Ze werd verkocht en gebruikt voor de kapiteelen van de kerkhofpoort te Sluis. De regeering liet een nieuwe zerk plaatsen onder Damme's toren.

minste voor Lapscheure. Maar nu werkt men mij tegen van een anderen kant. Eenige keffertjes uit 't omliggende, ventjes die meenen de wijsheid in pacht te hebben — de wijsheid der boeken wel te verstaan — roepen wee en schand over mijn gedrag. Ik ben een libertijn, een Jantje goed leven, een drinkebroer, misschien ook al een dronkelap en nu moet ik mij over al die doodzonden gaan verantwoorden bij Monseigneur.

— Ge zult gemakkelijk absolutie krijgen, als ge alles uitlegt.

— Ik wil nog wat meer.

— En wat dan ?

— Die hoogwijze, verwaande kereltjes een les geven.

— 't Ware niet slecht.

— En niet te moeilijk ! Maar ik houd dat geheim. Geloof me, als ik iet of wat geluk heb, lacht de volgende week geheel onze noordkant met die snapachtige edele heertjes.

Toen Heldewijs wat gegeten had en genoeg uitgerust was, verliet hij de pastorie en de oude veste van Jacob van Maerlant, en nam de richting van Brugge.

— Nog een uur, dan ben ik aan de Dampoort. 't Is nu al halfeen, dat is halftwee te Brugge, omstreeks twee uur bij 't paleis. Dan zal Monseigneur mij wel kunnen ontvangen. Ik zag tegen deze reis wat op, vervolgde de geestelijke bij zichzelf. Maar hoe verder ik kom, hoe geruster ik mij gevoel. 'k Zou wel een liedje willen zingen. Doch een boer moest het eens hooren en aan een van die edellieden vertellen, morgen werd ik als straatschandaal uitgescholden. Maar wat kan het mij ook schelen ? We leven hier vrij !

En Heldewijs zong een vroolijk liedje.

— Zingen is toch een hemelsche gave, zei hij bij zichzelf, toen 't versje uit was. De vogeltjes zingen ook. Jammer dat de mensch zoo dikwijls die gave misbruikt.

En de goede priester dacht aan de jonge lieden van zijn parochie, die met schorre keel, en dubbelslaande tong allerlei walgelijke deuntjes uitbrulden.

— Er is nog veel te doen in mijn dorp. Als men mij nu maar laat werken op mijn wijze.

Drie torens teekenden zich in de verte af.

— Drie goede vrienden, sprak Heldewijs vroolijk ; de Halletoren, de O. L. V. en de St. Salvator. En onder dien laatsten toren woont Monseigneur. Ha, de bisschop is een goed overste, die altijd genegen is te luisteren. En de ouden vooral aanhoort hij. Zoo moet het zijn. Oef, de zon steekt. 't Zal dezen avond beter zijn op de terugreis.

't Speelde kwart voor twee, toen Heldewijs op de groote markt van Brugge stond.

— Hei, pastoortje, ge moest eens een nieuwe frak koopen, riep een havelooze straatslijper.

— Ze zijn hier al niet beter dan op het platteland, mompelde de geestelijke, zich naar de Steenstraat begevend. Mijn schoenen zijn bestoven. Bah, de menschen kunnen zien, dat ik van ver kom. Ze weten dan meteen, dat ik onder de armen leef en mijn geld wel anders gebruiken kan dan voor schoone kleeven. En bovendien, laat ze denken wat ze willen ! Onze Heer deed de intrede in Zijn stad op een ezel. En ik ben een van Zijn minste dienaren.

HANS VAN HORENBECK

De Pastoor van Lapscheure

L. OPDEBEEK
UITGEVER ♦ ♦ ANTWERPEN

HANS VAN HORENBEEK

MERKWAARDIG LEVEN

VAN

FRANCISCUS HELDEWIJS

PASTOOR VAN LAPSCHEURE

Pentteekeningen van STAN VAN OFFEL
Kleuromslag van EDMOND VAN OFFEL

L. OPDEBEEK — UITGEVER — ANTWERPEN